IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

O‘SMIRLARDA BULLING XULQ-ATVOR RIVOJLANISHI

Yusupov Musobek
Ranch Texnalogiyalar Universiteti
25 01 – Magistranti

Annotatsiya .
Mazkur maqolada o‘smirlar orasida bulling xulq-atvorining rivojlanish omillari, uning psixologik va ijtimoiy sabablari, zamonaviy raqamli muhitning ta’siri hamda profilaktika usullari yoritilgan.

Kirish
So‘nggi yillarda bulling o‘smirlar orasida eng dolzarb ijtimoiy-psixologik muammolardan biriga aylandi. Bulling – bir shaxs yoki guruh tomonidan boshqa shaxsga nisbatan muntazam ravishda jismoniy, ruhiy yoki ijtimoiy bosim o‘tkazishdir. Internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi natijasida kiberbulling holatlari ham ortib bormoqda.

Bulling xulq-atvorining rivojlanish omillari
Bullingning shakllanishiga oilaviy muhit, tengdoshlar ta’siri, maktab iqlimi, ijtimoiy tarmoqlar va shaxsning individual xususiyatlari ta’sir qiladi. Oiladagi nizolar, zo‘ravonlik, nazoratning sustligi hamda hissiy qo‘llab quvvatlashning yetishmasligi o‘smirlarda agressiv xulq-atvor rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin.

Zamonaviy tadqiqotlar natijalari
Yangi tadqiqotlar bulling va kiberbullingning ruhiy salomatlikka salbiy ta’sirini ko‘rsatmoqda. Bulling qurbonlarida tashvish, depressiya, o‘ziga ishonchning pasayishi va akademik ko‘rsatkichlarning yomonlashishi kuzatiladi. Bullingni amalga oshiruvchi o‘smirlarda esa kelajakda antisotsial xulq-atvor va huquqbuzarlik xavfi yuqoriroq bo‘lishi aniqlangan.

Kiberbulling muammosi
Raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan kiberbulling keng tarqaldi. Bu haqoratli xabarlar yuborish, yolg‘on ma’lumot tarqatish, shaxsiy ma’lumotlarni oshkor qilish kabi shakllarda namoyon bo‘ladi. Kiberbullingning asosiy xavfi uning sutkaning istalgan vaqtida davom etishi va keng auditoriyaga tez tarqalishidadir.

Profilaktika va korreksiya
Bullingning oldini olish uchun maktab, oila va jamiyat hamkorligi muhim hisoblanadi. Psixologik treninglar, empatiya ko‘nikmalarini rivojlantirish, nizolarni tinch yo‘l bilan hal qilishni o‘rgatish hamda ota-onalar bilan ishlash samarali usullar qatoriga kiradi. Shuningdek, maktablarda antibulling dasturlarini joriy etish ijobiy natijalar beradi.

Xulosa
Bugungi glaballashuv jarayonida O‘smirlarda bulling xulq-atvorining rivojlanishi ko‘plab omillar bilan bog‘liq murakkab jarayondir. Uning oldini olish uchun kompleks yondashuv, psixologik qo‘llab-quvvatlash va ta’lim muassasalarida sog‘lom ijtimoiy muhit yaratish zarur.